

**“MAHKUM ETILGAN O‘SMIR OBRAZINING BADIY
TALQINI: JAMIYAT VA SHAXS PSIXOLOGIYASI” KON
JIYONNING “BIZNING BAXTLI DAMLARIMIZ” HAMDA
TOHIR MALIKNING “ALVIDO BOLALIK” ASARLARI
MISOLIDA**

Turakulova Sitora Fazlidinovna

SamDChTI Sharq tillari fakulteti

Koreys filologiyasi kafedrası o‘qituvchisi

stelle1409@mail.ru

Gu Ji-Hyeon

Sonmoon Universiteti professori

Annotatsiya: Mazkur maqolada adabiyotda o‘spirin obrazining, xususan, mahkum etilgan o‘spirinlar timsolining badiiy talqini hamda uning ijtimoiy-psixologik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotda o‘spirinlik davrining shaxs kamolotidagi o‘rni, bu bosqichda yuzaga keladigan ichki ziddiyatlar, o‘zlikni anglash jarayoni va tashqi muhit ta’siri yoritiladi. Shuningdek, Kon Jiyonning “Bizning baxtli damlarimiz” hamda Tohir Malikning “Alvido bolalik” asarlari misolida o‘spirinlarning jinoyatchilikka kirib borishiga sabab bo‘luvchi omillar – oilaviy muhitdagi muammolar, ta’lim tizimidagi kamchiliklar, ijtimoiy tengsizlik va befarqlik kabi jihatlar tahlil etiladi. Maqolada mahkum etilgan o‘spirin obrazi orqali jamiyatga berilgan ogohlantiruvchi signal ochib berilib, jinoyatchilikning oldini olishda profilaktik yondashuv, ma’naviy-tarbiyaviy islohotlar va ijtimoiy mas’uliyatning ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: o‘spirinlik davri, mahkum o‘spirin, o‘zlikni anglash, ijtimoiy muhit, oilaviy tarbiya, ta’lim tizimi.

Mahkum etilgan o‘spirinlar orqali jamiyatga berilgan signal juda chuqur va ko‘p qirrali masaladir. Bu hodisa nafaqat jinoyat sodir etgan yoshlarning shaxsiy taqdiri, balki butun jamiyatning tarbiyaviy, ijtimoiy va axloqiy holatini ham aks ettiradi. Quyida bu signalning asosiy yo‘nalishlarini ko‘rib chiqamiz:

Oilaviy va tarbiyaviy muammolarga signal. O‘spirinlarning jinoyatga qo‘l urishi, ko‘pincha oiladagi befarqlik, nazoratsizlik yoki zo‘ravonlik natijasidir. “Bizning baxtli damlarimiz” asarida bu signal Mun Yujon hamda Chon Yunsu yashagan oilalar misolida tahlil qiladigan bo‘lsak, har ikkala qahramon ham oilaviy munosabatlar tufayli o‘zlarini yolg‘iz, keraksiz his qilishadi. Mun Yujon kamolga yetayotgan oila har tamonlama to‘kis. Boy-badavlat, ziyoli oila. Lekin bu oilada faqat obro‘-e’tibor birinchi o‘rinda. Hamma narsa, barcha ishlar faqat

shu oilani yuksaltirish uchungina amalga oshirilishi kerak. Mun Yujon yosh qizaloqlik paytidan onasi tomonidan eshitilmaydi. Onasi doimo uni o'zidan o'zoqlashtiradi. Yaqin qarindoshi tomonidan zo'rlanganida ham onasi buni oshkor etishni xoxlamaydi. Go'yoki bu holat ularning oilaviy nufuzini yerga o'radi. Mun Yujonning hayotidagi bu holatlar uni oilasidan, yaqinlaridan o'zoqlashtiradi. U o'zini keraksiz his qiladi. Bu oilada u faqat bir insongagina suyanadi. U ham bo'lsa ammasi. "Bizning baxtli damlarimiz"da Mun Yujon o'z oilaviy muhitini shunday tasvirlaydi: "모니카 고모와 나는 우리 집안의 이방인들이었다. 이단이라고 하는 게 맞을까. 아니면 사생아라고 해야 옳을까? 우리는 거의 마흔 살쯤 나이 차이가 났지만 쌍둥이처럼 닮은 데가 있었다. 하는 짓이 꼭 네 고모를 닮았구나, 라고 어머니가 어린 시절 내게 이야기했을 때 그건 분명 비아냥이었다. 아무리 어린아이라도 그 이름을 부르는 당사자가 그 이름을 호명당하는 사람을 좋아하는지 싫어하는지 정도는 안다. 어머니는 왜 자신의 친구였던 고모를 미워했을 까. 그러니 나도 어머니를 미워한 것이 먼저였을까, 아니면 고모를 닮아버리겠 다고 결심한 것이 먼저였을까. 나는 고집이 섰고, 집안 분위기를 어색하게 만 들어놓았다. 당연히 나를 거북해하던 사람들의 평화로운 얼굴에 손톱자국을 북북 내듯이 독설을 퍼붓고는 어이없어 하는 그들을 가여워하며 깔깔 웃었다. 그러나 그것은 미개지에 들어선 점령군 이 부르는 승전가 같은 종류의 감정은 아니었다. 그것은 이를테면 건드리기만 하면 피를 흘릴 준비가 되어 있는 오래" – Monika amma bilan men oilamizdagi begonalar edik. Buni bid'atchi deb atash to'g'rimi? Yoki nikohsiz tug'ilgan deb aytish to'g'rimi? Oramizda qariyb qirq yosh farq bo'lsa-da, egizaklardek o'xshash jihatlarimiz bor edi. "Qiliqlaring xuddi ammannikiga o'xshaydi", deb onam bolaligimda

menga aytganida, bu shubhasiz istehzo edi. Qanchalik yosh bola bo'lmasin, o'sha nomni tilga olayotgan odamning o'zi... O'sha ism bilan chaqirilayotgan odamni yoqtiradimi yoki yoqtirmaydimi – hech bo'lmaganda shuni bilish mumkin. Onam nega o'zining bir paytlar do'sti bo'lgan ammamni yomon ko'rgan ekan? Xo'sh, unda avval men onamni yomon ko'rganmanmi, yo ammamga o'xshab qolishga qaror qilganmanmi? Men o'jar edim, oiladagi muhitni noqulay qilib qo'yardim. Mendan bezor bo'lgan odamlarning osoyishta yuzlariga tirnoq izlari qoldirgandek zaharli so'zlar yog'dirib, hayron bo'lib qolgan ularni achinib tomosha qilar, qah-qah urib kulardim. Ammo bu his-tuyg'u yovvoyi yerlarga kirib kelgan bosqinchilarning kuylaydigan g'alaba qo'shig'iga o'xshash emas edi. Aytaylik, tegib yuborishsa, qon to'kishga tayyor bo'lib turgan eski qo'shiq (tarjima o'zimizniki). Mun Yujonning bu iqrorlari, qalb kechinmalari uning hayoti edi. U oilada mana shunday muhitda yashar edi. U yolg'iz edi.

Xuddi shunday Yunsuning oilasi ham notinch, yetishmovchiliklar bilan yashaydigan, muntazam ichkilikka berilgan ota, otaning kaltaklaridan bezor bo'lgan ona ularni tashlab ketadi. Natijada bolalar qarovsiz, ochlikda, kaltaklanishlar, tahqirlar ostida yashashadi. Kunlab och yurishlari, otasining kaltaklaridan qochib, uylarning tomlarida yashashlari, begona bolalar tomonidan kaltaklanishlari uning har kunlik kun tartibida bor edi.

Bu kabi holatlar Tohir Malikning “Alvido bolalik” qissasida ham mavjud. “Alvido bolalik” Tohir Malik ijodida alohida o'rin tutadi. Asardagi asosiy mavzu – hech kim jinoyatchi bo'lib tug'ilmaydi, bolani atrof-muhit, jamiyatdagi turli illatlar jinoyatchiga aylantiradi. Tohir Malikning “Alvido bolalik” qissasining ilk sahifalarida esa shunday jumlar ko'zga tashlanadi: “Hozir qo'linga miltiq berib qo'yishsa-yu, darvozadan otam bilan onam kirib kelishsa, shartta otardim. Ana undan keyin o'zimni ham otib yuborishsa mayli. Yo'q avval sud bo'lishi kerak. Sudda gapirishim shart. “Bolasini tashlab ketgan ota-onaning jazosi shu”, deyman. Tirik yetimlar, hammangiz ablah ota-onalaringizni topib, otib yuboring. Yolg'on gaplar to'qib, ularni yaxshi odam qilib ko'rsatmang bir-birlaringizga. Ayamay, otib tashlang!” deyman. “Tirik yetimlarga miltiq beringlar!” deyman. Ana shundan keyin meni otishsa ham mayli...” Demak, xuddi mana shu dil tubidan chiqayotgan bola nidosining mohiyatida ham oilaviy munosabatlar, oilada ota-onaning o'zni, farzand tarbiyasidagi o'zni nihoyatda muhimligi ta'kidlanmoqda.

Ta'lim tizimidagi bo'shliqlarga signal. Ayrim o'spirinlarning jinoyatchilik yo'liga kirishi ta'lim tizimidagi muammolarga ham ishora qiladi. Yoshlar bilimga emas, ko'proq daromadli va oson yo'llarga intiladi. Ba'zi yoshlar imkoniyat tengsizligi tufayli jinoyat yo'liga kirayotganini his qilishadi. Aynan “Bizning baxtli damlarimiz” asarida Yunsuning maktabga borish holati

tasvirlanadi: “학교가 끝나고 집으로 돌아가 보니 아버지가 잠든 은수 옆에서 라면을 먹고 있었습니다. 소주병이 뒹구는 방 한구석에서 잠든 은수를 살펴보니 온몸이 뜨거웠습니다. 깨워 흔들었지만 대답 대신 신음 소리가 들렸습니다. “아버지 은수가 아파요. 열이 펄펄 끓어요.” – Maktab tugab uyga qaytsam, otam uxlab yotgan ukamning yonida ramyon yeb o‘tirgan ekan. Soju shishalari sochilib yotgan xonaning bir burchagida uxlayotgan ukamni ko‘rib chiqdim – butun tanasi lovullab yonayotgandek issiq edi. Uyg‘otish uchun silkitdim, ammo javob o‘rniga faqat ingragan ovoz eshitildi.

– Dada, ukam kasal. Isitmasi juda baland (tarjima o‘zimizniki). Nega bola

kasal bo‘ldi? Chunki u maktabga akasi bilan ergashib bordi. Maktabga esa uni kirgizishmadi. Yomg‘irning tagida akasini kuta boshladi. Ivib ketdi. Uyga kelsa otasining kaltaklashidan qo‘rqadi. Ochlik va sovuqdan u qattiq shamollagan edi.

Tohir Malikning “Alvido bolalik” qissasida maktab muhitiga alohida e‘tibor qaratilgan. Asarda maktab faqat bilim beradigan joy sifatida emas, balki inson xarakteri shakllanadigan, bolalikdan kattalikka o‘tish jarayoni kechadigan muhim hayot bosqichi sifatida tasvirlanadi. “Alvido bolalik”da esa maktab tasviri, u yerdagi muhit, Qamariddin tarbiyalanayotgan mehribonlik uyidagi maktab – bularning barchasi qahramonlarimiz taqdirida o‘z o‘rni bor. Jumladan, Asorning maktabida “Adabiyot” darsi tasvirlanadi. O‘qituvchi “Baxtli bolalik” mavzusida insho yozish topshirig‘ini beradi. Shunda bolalar, biz bolalikdan o‘tdik, “Alvido bolalik” deb insho yozsakchi deganlarida, baxtli bolalik menga emas, rayonadagilarga kerak, deyishi, bu holat Asorni o‘yga toldiradi. Sinfdagi hamma bola baxtlimi? Ular baxt deganda nimani anglashadi? Albatta, bu mavhum va ayrim bolalar faqatgina orzusidagi “baxtli bolalik”ni yozishga majbur. Chunki baho olishi kerak. Yoki maktabda o‘quvchilar bilan o‘qituvchilarning din haqidagi suhbatlari va u yerda o‘quvchilarni ota-bobolarining xatti-harakatlari orqali baholashlari fikrimizning isboti. Demak, maktab muhiti, u yerdagi o‘qituvchilarning o‘rni ham o‘spirin yoshdagi bolalar hayotida nihoyatda muhim ekanligini tahlil qilayotgan asarlarimizdagi ayrim voqeliklar orqali ham anglashimiz mumkin.

Jamiyatdagi ijtimoiy tengsizlik va iqtisodiy muammolarga signal. Ma'lumki, o'spirinlik yoshida bo'sh vaqtni to'g'ri tashkil etish imkoniyatlari yetarli emasligi, yoshlar foydali mashg'ulotlarga emas, zararli muhitga kirib qolishi natijasida yoshlarning jinoyat ko'chasiga kirishi fikrimizga dalil bo'la oladi. Kon Jiyonning "Bizning baxtli damlarimiz" romanida mahkum etilgan o'spirin qiz – Mun Yujon obrazi orqali yozuvchi jamiyatga bevosita muhim signal yuboradi. Insonni jinoyat sari yetaklayotgan muhit, zo'ravonlikka asoslangan oilaviy va ijtimoiy tizim, e'tiborsizlik va befarqlik real fojialarning asosiy manbaidir. Asarda adib jamiyatning muhim institutlari – oila, maktab, huquq-tartibot organlari va ommaviy axborot vositalarining faoliyatiga tanqidiy nigoh bilan qarashga undaydi. Qahramonning sukunati – aslida minglab jarohatlangan o'spirinlarning ichki faryodidir.

"U o'z aybini tan oldi, ammo jamiyatning unga nisbatan aybini hech kim tan olmadi." (Kon Jiyon, "Bizning baxtli damlarimiz")

Bu jumla nafaqat adabiy obrazning ruhiy holatini, balki jamiyat tomonidan chetga surilgan, e'tibordan chetda qolgan o'spirinlar taqdirini ifodalaydi. Yozuvchining maqsadi – o'quvchini jinoyatning faqat tashqi ko'rinishiga emas, balki uning ortidagi chuqur ijtimoiy omillarga nazar tashlashga undashdir.

Tohir Malikning "Alvido bolalik" asarida ham o'spirin Salim obrazi orqali jinoyat tasodifiy xatti-harakat emas, balki jamiyatda mavjud bo'lgan tizimli muammolar – oilaviy beparvolik, tarbiyadagi uzilishlar, ijtimoiy tengsizlik, ma'naviy inqiroz va axloqiy tushkunlikning oqibati sifatida yoritiladi. Asarda berilgan asosiy ijtimoiy signal – befarqlikning jinoyatga olib boruvchi eng xavfli omil ekanidir. Salim tomonidan sodir etilgan jinoyat – aslida jamiyatning o'z fuqarosiga vaqtida e'tibor qaratmaganining, uni tushunishga va yo'lga solishga harakat qilmaganining ogohlantiruvchi belgisi sifatida tasvirlanadi. Salim mehirsiz muhitda katta bo'lgan. Unga na oilada, na maktabda yetarli e'tibor berilgan. Shu sababli u tajovuzkor, qo'pol va beparvo bo'lib ulg'ayadi. Asarda Salim ko'cha bolalari orasida yetakchi sifatida ko'rinadi. U boshqalarni yomon yo'lga boshlaydi, jinoyatga undaydi. Shu bilan u Asror taqdiriga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Salim tug'ma yomon emas. Uni yomon yo'lga boshlagan – jamiyat, muhit va beparvolik. Shu bois u achinarli, fojiaiy obraz sifatida talqin qilinadi.

Yozuvchi mahkum etilgan o'spirin obrazi orqali muammoni faqat jinoyat darajasida emas, balki uning ildizlari – bolalikdagi psixologik muammolar, oilaviy muhit, ijtimoiy adolatsizlik, mehr va e'tibor yetishmovchiligi orqali tahlil qiladi. Bunda asar o'quvchini jazolashdan oldingi bosqichga, ya'ni jinoyatning oldini olishga, sabablarni bartaraf etish zarurligiga e'tibor qaratishga undaydi.

Kon Jiyonning “Bizning baxtli damlarimiz” hamda Tohir Malikning “Alvido bolalik” asarlarida mahkum etilgan o‘spirinlar obrazlari orqali jamiyatda o‘spirin jinoyatchiligining sabablari va uning oqibatlari yoritiladi. Ushbu obrazlar o‘quvchiga o‘spirinlarning muammoli hayoti, jazo tizimi, va ularning jamiyatdagi o‘rni haqida signal beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. 공지용 «우리들의 행복한 시간» 2005.
2. Tohir Malik. Alvido, bolalik. Qissa. – Toshkent, 2009. – B. 16.
3. 김지영.(2007).박완서 소설의 문학 교육적 연구 : 1970-1980 년대 작품 중심으로. 「경희대학교 교육대학 원」.19-94.서울:경희대학교.
4. 김지은. (2013).박완서 소설의 페미니즘 특성연구,「한국교원대학교 일반대학원」.12-59.청주:한국교원 대학교.